

8-АПТА.АДАМ ЖӘНЕ УАҚЫТ.

Лексикалық тақырып: Адам және уақыт. Уақытқа қатысты сөздерді меңгеру, уақыттың қанша болғанын айта білу.

Грамматикалық тақырып: Мезгілді білдіретін ұғымдар. Есептік сан есімдер, қолданысы. Жатыс септігі (іс-қимылдың мезгілін білдіруі)

ГРАММАТИКАЛЫҚ ТҮСІНІКТЕМЕ

Жатыс септігі іс-әрекеттің өту мерзімін, уақытын және адам, жан-жануардың жасын білдіреді де *қашан (когда?), нешеде (во сколько, в каком возрасте?)* деген сұрақтарға жауап береді.

Жатыс септік жалғаулары:

- дауысты, үнді, ұяң (з,ж) дыбыстарына аяқталған сөздерге: *-да, -де;*
- қатаң және б, в, г, д ұяң дауыссыздарына аяқталған сөздерге: *-та, -те;*
- тәуелдік жалғауының ІІІ жағының жалғауы жалғанған сөздерге: *-нда, -нде.*

Қазақ тілінде *бүгін, ертең, кеше, т.б.* мезгіл үстеулері де мезгілді білдіреді.

ТЫҢДАЛЫМ-АЙТЫМ

1-тапсырма.Талқылауға арналған сұрақтар:

1. Сіз уақытыңызды дұрыс пайдалана білесіз бе?
2. Бос уақытта немен шұғылданған пайдалы?
3. Қызығатын іс-әрекетпен айналысқанда, қандай күйде боласыз?
4. Бос уақытта мәдени орындарға баруды ұнатасыз ба?
5. «Уақыт алтыннан да қымбат» дегенді қалай түсінесіз?
6. Уақытыңызды қалай үнемдейсіз?
7. Бос уақытыңызды қалай пайдаланасыз? (демалыс күніңізді)
8. Бүгінгі жұмысты ертеңге қалдырасыз ба?
9. Уақытыңызды үнемдей аласыз ба?
10. Әр күнге жоспар құрасыз ба?
11. Босқа кеткен уақытыңызға ренжисіз бе?
12. Уақытты басқару дегеніміз не?
13. Уақыттың негізгі бірліктеріне не жатады?
14. Уақыт, мезгіл, тәулікке қатысты қандай атауларды білесіз?
15. Уақытты меңгеру не үшін керек?
16. Уақыттың жаулары не деп ойлайсыз?

ЖАЗЫЛЫМ

2-тапсырма. Берілген сөздер мен сөз тіркестерін сөздік көмегімен аударыңыз.

Мақсат, қайрат-жігер, ақыл-ой, сәт, жастық шақ, балалық шақ, уақытты үнемдеу, уақытты тиімді пайдалану, уақытты басқару, уақытты жұмсау

ОҚЫЛЫМ-АЙТЫЛЫМ

3-тапсырма. Мәтінді оқып, ойыңызбен бөлісіңіз.

Уақыт алтыннан да қымбат

Адам әрбір күнін, әрбір сағатын мақсатсыз өткізбеу керек. Өмірдегі әрбір уақытын өз бойындағы қайрат-жігерін, ақыл-ойын өмірге, өзі өмір сүріп отырған қоғамға жұмсап, қалтқысыз еңбек етуге, өзі үшін де өзгелер үшін де игіліктер жасауға жұмсауы керек.

Уақыт бізбен санаспайды, тез өтіп кетеді. Сондықтан өмірдің әрбір сәтін бір күндік қызықтармен ғана қор қылмай, өмірдің ізсіз, мазмұнсыз болмауын қадағалау керек.

Адам уақытқа тәуелді. Адамның еңбегі, қызметі, жасаған өмірі – бәріуақытпен өлшенеді. Жетістікке жеткен адам тек еңбекқор, жауапты адам ғана емес, ол-уақытын тиімді пайдаланған адам.

Барлық адамға, қарапайым адамға да, патшаға да тәулігіне 24 сағат қана уақыт беріледі. Осы 24 сағатты кім қалай жаратады? Ол сол адамның өзіне байланысты. Қазақ халқында «жақсыменен өткізген жарты күнің жаманның өтіп кеткен өміріндей» деген сөз бар. Дұрыс айтылған. Адам, біріншіден, өзкүнін дұрыс жоспарлай білуі керек. Екіншіден, жақсы адамдармен көбірек араласуы қажет. Жақсы адамның қасында жүрсең, үйренерің көп болады.

Адамның барлығы дүниеге сәби, пәк күйінде келеді. Туылған нәрестелердің барлығы періште. Жылдар өтеді, отбасы, мектеп, ересектер өмірі, қартаю. Бірақ қарт адамның барлығы бір емес. Барлығы бірдей дана, елге сыйлы адам емес. Неге? Қателік қай жерден кетті? Кей сұрақтардың шешімін табу қиын. Кей қайғыны көтеру мүмкін емес. Қасындағы адамдар кей қиындықты жеңуге көмектесе алмайтын кездер болады. Осындай сәттердегі жалғыз емші – уақыт. Я, уақыт - емші. Бұл уақыттың тағы бір қасиеті.

*(Қазақ тілі (Б-І деңгейі). Оқу құралы
(техникалық жоғары оқу орындарының студенттеріне арналған)
/К.О.Жекеева–Алматы: АЭЖБУ, 2014. – 85-б.)*

ЖАЗЫЛЫМ

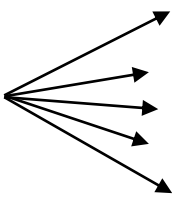
4-тапсырма. Мәтін бойынша сұрақ құрастырыңыз.

5-тапсырма. Сөз тіркестерін қатыстырып, сөйлем құрастырыңыз.

Уақыт талабы, уақыт жоқ, уақыт тапты, уақыт өткізді, уақыт болып қалды, уақытты бағалау, уақытты пайдалану, уақыт қымбат, уақытша баға, уақытты босқа өлтірме, уақытты үнемдеу.

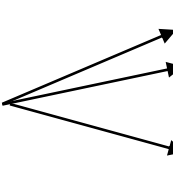
6-тапсырма. Берілген сұраққа сөз тіркестерін қатыстырып жауап беріңіз.

Сен бос уақытта не істер едің?

- дем алу
- кітап алу
- концертке бару
- досымен кездесу
- ата-анаға көмектесу

Сені не қызықтырады? сурет салу

- шахмат ойнау
- саяхатқа бару
- спортпен айналасу

7-тапсырма. Берілген сөз тіркестерінің баламасын табыңыз.

дем алу –
кітап оқу –
концертке бару –
досымен кездесу –
ата-анасына көмектесу –
шахмат ойнау –
саяхатқа шығу –
сурет салу –
спортпен айналысу –
бассейнге бару –
балық аулау -

8-тапсырма. Сұхбатты жалғастырып, еркін сөйлесуге дағдыланыңыз.

-Сәлем, достым. Жағдайың қалай?

-...

-Жексенбі күні бос уақытым бар. Сондықтан көл жағасына барып, балық аулап, тынығып қайтқым келеді. Саған ұнаса, бірге барайық.

-Жоқ

-Сен сурет салуды ұнатады екенсің ғой. Сурет салуды қашаннан бастадың?

-...

-Қандай тақырыптарда суреттер саласың?

-...

-Сенің ата-анаң, бауырларың да сурет салумен айналыса ма?

-...

9-тапсырма. Күн тәртібіңізді айтып беріңіз.

Сағат 7.30 - Мен тұрамын.
Сағат 7. 45 – Жуынамын, төсек жинаймын.